

však krokem zpět. Situace ve školství začala připomínat tu, která v našich zemích panovala před tereziánskými reformami. Kantory na venkovských školách se stávali řemeslníci i vysloužilí vojáci vypomáhající zároveň v kostele jako varhaníci a kostelníci. Školní dozor se opět vrátil výhradně do rukou církve, která znovu získala privilegia ve státě. Na další desítky let se rakouské elementární školství řídilo příkazem „*výchova zbožných a poslušných poddaných, nikoli pak lidí učených*“.⁵¹ V roce 1805 proběhla rovněž reforma středního školství a filozofických studií, kde zavládla atmosféra nesnesitelného policejního dozoru a neustálého špehování.⁵²

• • •

Z paměti školního pomocníka

„Uplynulo pět měsíců, co jsem tam byl, a v Církvici byla v kostele ohlášená na velikonoční pondělek púlletní zkouška. Já jsem byl k tomu již úplně připraven. Na to odpoledne přišel pan farář Javornický z Církvice a domácí sousedé. Zkouška dopadla tak dobře, že se pan farář nad tím tuze divil a obzvláště se mu líbilo počítání z hlavy. Po skončené zkoušce jsem byl pozván k panu rychtáři s panem farářem na hody a tu jsem musil panu faráři ty pravidla o počítání z hlavy vysvětlovat a on povídal, to že ještě nikdy neslyšel a proto ho to velice překvapilo a doložil, že jest mne škoda pro Neškaredice, já že bych mohl na větší škole více působit a též se divil, že ty děti v tak krátkém čase tak daleko pokročily. Na druhý den jsem byl objednán si přijít k němu pro vysvědčení, které mi tuze rád udělil. Jeho podpis zní následovně: Joh. Javornický, Pfarer, bisch. Notar Inhaber der gold. Verdienstenmedaile. Též jsem musel u něho zůstatí na oběd.“

(*Z Paměti školních pomocníků Josefa Růžičky (1820–1834) a Josefa Bělonožníka (1828–1872). Ed. Kliment Čermák. Čáslav 1907, s. 38–39. Vzpomínka Josefa Bělonožníka se váže k roku 1838.*)

• • •

I po vydání „Schulkodexu“ zůstal nezměněn úřad místních i okresních školních dozorců. Bezprostředním dohledem nad učitelem byl nadále pověřen místní farář, jenž vyřizoval prosby nebo stížnosti, a pokud záležitost nemohl sám rozhodnout, postupoval ji okresnímu školnímu dozorcí, opět zpravidla vikáři. Tomu náležela rovněž agenda nejrozmanitějších školských záležitostí, o kterých ho informoval farář. Stížnosti, žádosti a ostatní agendu k projednání řešil dozorce buď písemně, nebo osobním jednáním. Proti rozhodnutí okresního školního dozorce se dalo odvolat ke krajskému úřadu, v případě, že se jednalo o problematiku školních budov nebo povinných dávek.

---

51) Štverák – Mrzena, *Felbiger a Kindermann*, s. 87–88.

52) Tamtéž, s. 87–88.

53) Šafránek, *Školy*, s. 223; Fantová, *Správní organizace*, s. 28.